

1115

KATH. ISKOLAI LAP.

47
OKTATÁS

ES

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

SZERKESZTI S KIADJA

SOMOGYI KÁROLY.

MDCCCXLIX.

(ELSŐ FÉLÉV.)

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlapkönyvtári
II. növedéknapló
1920.....10. sz.

NYOMATIK PESTEN, LUKÁCS L. és TÁRSNÁL.

T a r t a l o m - j e g y z é k

a' .Kath. iskolai lap' 1849-diki első félévi folyamához.

	<i>Lap.</i>		<i>Lap.</i>
A' bartensteini harangozó	97	Előfizetési jelentés	11, 272, 284, 295
A' fácska	20	Falusi iskolák	64
A' jó fiu	20	Föl népnevelők a' reform' mezejére	4, 13, 25, 41
A' képezdék	221	Gyermekprocessio	108
A' kertész	9	Gymnasiumok Belgiumban	210, 228
A' kert' tulajdonosai	158	Hírfüzér	36, 295
A' két testvér	203	Hivatásunk	1
A' kitartás' dija	204	Irodalom: Beély, Alapnézetek a' nevelés- és le-	
A' koldusnő	33	endő nevelő- 's tanítóról. (Pozson, 1848.)	
A' legszebb csillag	33	208, 218.; Fürnkranz, Lehrbuch zum Ge-	
A' meglepetés (szindarab)	264	brauche in den Sonntagschulen etc. (Wien,	
A' mérföldmutató	20	1849.) 231; Koczányi, Régi földirat a' ta-	
A' mogorva fiu	123	muló ifjuság' használatára. (Vác.) 88; Lei-	
A' pesti elemi tanodák	137	desdorf, Vorschlaege für Erziehung, Schule	
A' puszta sziget	96	und Haus. (Leipzig, 1848.) 9, 23; Majer,	
A' sz. történetek' tanításmódja	209	A' magyar képezdék' reformja. (Esztergom,	
A' társaságos élet	121	1848.) 147, 160, 169, 184, 195	
A' vallásos nevelés' haszna	167	Iskolai tapasztalatok	57
A' végső gyógyszer	8	Ismét csak nevelés	I. 273. II. 285
A' zarándok	57	Kalászat a' neveléstani irodalom' téréen	28, 287
Az elemi-iskolák' igazgatói	125	Kath. tanító intézetek' alapításának szükségge	80
Az elemi-tanodái nyilvános vizsgálatok	130	Korunk' betegsége	77
Az eper (szimű)	67	Könyvhirdetés	148, 172
Az ibolya	123	Különböző osztályu tanítók' foglalkodtatása egy	
Az ifjusági iratok' árnyoldalai, czélja 's minősége	49	közös tanteremben	198
Az iskola és élet	89	Nemzeti nevelésünk	233, 245, 257
Az iskolai fegyelemről	101	Népnevelés' állapotja honunkban az árpádi 's an-	
Az óra és tanító	20	joui fejedelmek alatt 173, 191; a' 15-dik	
Bizodalmas levelek a' falusi mesterekhez I. 91.		században	213, 224
II. 113. III. 149		Népnevelési ügy	197
Délközi tanodák	185	Nevelési tapasztalatok	15
Egy pár szó a' falusi iskolákról	118	Normál iskolák Csehországban	236
Egy szegény ember' naplójából	45, 58	Női iskolákról	126, 140, 152, 164, 180
Elmélkedések az ünnep- és vasárnapi evangelin-		Olvasástan	104, 116
mok fölött: 6, 18, 29, 43, 56, 65, 83, 95, 105		Olvasástanítási módok	37, 54, 61
120, 131, 142, 156, 166, 183, 194, 202, 215		Öröm és vész	108
230, 239, 253, 263, 283, 290		Paedagogiai párbeszéd Szerényi, 's egykori segé-	
Emlékmondatok	136, 208, 231	de, Csüggedi közt	107
Elismerés	200	Példaképek: I. A' vak ifju. II. A' hajócska. III.	

	<i>Lap.</i>	<i>Lap.</i>
Nero. IV. Az örök tavasz. V. A' királyfi. VI. A' hárs. VII. Belizár. VIII. Bűrök és petrezselem	255	111, 123; Franciaország 9, 36, 88; Ma- gyarhon 33, 58, 110, 124, 146, 217, 231, 241, 284, 294; Németon 9, 20, 34, 36, 87, 146; Törökország . . . . .
Sokrates és módszere	249	23
Statisticai adatok némely külföldi gymnasiumo- kat illetőleg 30, 48, 291		Tanításmódom 139
Szülői gondoskodás és jó házi nevelés' példája	143	Tankönyveink 127
Talán még jókor van	206	Tanmód 161, 176, 189
Tan- és nevelésügyi tudósítások: Amerika 35; Anglia 88; Ausztria 36, 59, 74, 85, 97,		Utazási képek Angliából 251, 259, 275
		Visszadott kölcsön 133

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS- ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

1.

JANUÁR 2. 1849-

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizetheti rá, postán járátva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten a' 'Religio és Nevelés' szerkesztőségénél. (Üllői ut. 822. sz.) és Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' váci utczában.

Tartalom : Hivatásunk. — Föl népnevelők a' reform' mezejére! Majer István. — Elmékedések az ünnep- és vasárnap evangéliumok fölött. — A' végső gyószér. — A' kertész. — Tan- és nevelésügyi tudósítások. — Irodalom.

Hivatásunk.

A' legmélyebb vallási érzetek által magasztosított honfiúi lelkesedés' lánghevét ohajtanók sorainkba lehelni, mellyekkel ez oktatás- és nevelés-tanilapot megkezdjük; mint mellynek célja, közvetlenül ugyan a' szülék-, tanítók- és nevelőkre, közvetve pedig a' tanítás és nevelés által képezetendő honi kath. ifjúságra akképen hatni, hogy ez a' kinyilatkoztatott isteni hit' tanainak értelmében, 's a' kor' viszonyainak megfelelő mivelttség' igényei szerint vezéreltetve, polgárilag új életre keltett nemzetünknek a' földi jóllét' lehető legmagasabb fokát szintugy, valamint az örök élet' végtelen becsü javait is biztosithassa. Mert hiszen ez minden okszerű tanítás- és nevelésnek célja, az egyénekre ugy, valamint az egész népekre nézve. 'S e' nagy célra hatályosan közremunkálni, a' tanítók- 's nevelőknek fonségs hivatásuk.

Vajha mindenki ugy volna közülök, mint mi meg vagyunk róla győződve, hogy az értelmi tehetségek' kellő kifejtése, 's a' szükséges ismeretek' alapos bírása nélkül, nem képzelhető, sem egyéni mivelttség és jóllét, sem nemzeti nagyság, vagy csak életrevalóság is! De ezen mivelttség- és életrevalósághoz mi az akaratnak, erőteljes és tiszta, tehát keresztényi morál 's vallásosság általi képeztetését is megkivánva, ezt az iskola és népnevelés' nem kisebb földadatának tekintjük. Mi meg vagyunk róla győződve, ('s e' meggyőződésnek minden becsületes magyar kebelbeni meggyökereztetése lesz egyik főcélja működésünknek,) mi meg vagyunk róla győződve, hogy a' hazafiuság' magas érzete nélküli ember igen szánandó teremtmény; egy elfajult kores magzat: ki egykedvü, vagy épen ellenséges indulattal tud azok iránt lenni, kik neki életet, bármilly sanyarut, de mégis életet adtak, azaz: föltételét valamennyi, e' földön 's az öröklét-

ELSŐ FÉLÉV.

ben elnyerhető javaknak! Ő egy saját vérei 's családja iránt is elhidegedett rossz testvér, egy sohonnai világpolgár, kinek otthona sehol sincs; hasonlón ama' szerencsétlen kitett gyermekekhez, kik mostoha szüléiktől korán elszakadva lézengnek a' földön, családot, rokonságot, az atyai 's anyai szeretetből kifolyó érzelmek' boldogító hatalmát soha sem ismerve: csak hogy ezek' hontalansága csupán szánakozást gerjeszt, míg amazé, mivel szándékos, visszaszító... De meg vagyunk e' mellett arról is győződve, hogy valamint az egyéneket, ugy az ezekből álló népeket is, egyedül a' jézusi religio' szellemében munkás hazafiuság teheti, a' szó' valódi értelmében nagyokká, mivel értelmek-, elégedettek- és boldogokká! Vallásosság, 's az ennek éltető melegében tenyésző polgári erény nélkül nem virágozhatnak egy ország, egy társaság sem; még pedig annál kevésbbé, minél tágasabb kör van e' társaság' tagjainak az önkormányzásra hagyva, minél szabadabb alkotmány- és institutiokkal lön az ég' kedvezéséből megajándékozva.

A' 'törvények' szellemé'-nek híres írója megjegyze már, hogy míg más országlási rendszerek majd az uralkodói tekintély, majd önkény szülte félelem, majd a' kiváltságos rendek' testületi szelleme által tartatnak fön, 's hozatnak mozgásba, addig az ezeknél szabadabb polgárzatok' jövőjét, egyedül tagjainak tulnyomó erényessége biztosithatja. Minél szabadabb institutiokat akarunk, annál lelkismeretesebb féltékenységgel szükség, a' nemzeti köz-erényesség és jellem' tisztasága fölött örködnünk. A' nemzeti függetlenség és terjedt szabadságok' eme' korában, mindenek előtt szabadságra megérrett, tehát emberi-'s keresztényileg mivelt népekre vagyunk szükség. Csak ezeket nem fogja elsöpörni a' világ' szinpadáról a' forradalmak' vihara, mellyek által az atyáskodó kormányok' gyámsága alól fölmentetni kívánt népek, szabad

szárnyakra bocsáttatva lépnek az élet' tág piaczára: hogy ott férfias erőmegfeszítéssel és becsületesen munkálva, küzdve és türvé, az ipar és tudományok' minden müveiben jeleskedve, mint nagykorú fiak, kovácsai legyenek saját szerencséjük-, 's ahogy ellenkezőt tennének, szerencsétlenségöknek. Mivel a' tunyára, ügyetlen- és erénytelenre csak ugy alárendelt és szolgai állapot vár itt is, e' téren, mint az atyai dus örökséget elpazarolt, 's az élet' föntarthatása végett az intelligentia, gazdagság és hatalom' béres szolgálatába szegődni kénytelen egyesekre.

A' valódi szabadság- és nemzetiségre nevelt népeknek tehát az erény' iskolájából kell kikerülniük. Nem csupán értelmes, és ismeretekben dus, (mit e' kor, a' nevelésben olly igen sürget,) hanem erényes b' fiakat is kell tehát a' szabadabb honnak, iskoláinkban nevelni. — De lehetséges e' ez, ha a' tanítás és nevelés vallásosságon nem alapszik? Az erény hit nélkül üres szó; 's a' religiot nélkülöző erkölcsan gyenge kártyaház, melyet az érzéki kéjek' forró lehellete is eldönt, 's melly a' szenvedélyek' erőszakos fölviharzásának ellentállani épen nem képes. Ezzel mi nem egyedül keresztény hit- és erkölcsani, hanem egyszersmind tapasztaláson épült, nevelés tan' igazságot mondtunk ki. Maga Basedow is megvallja, a' dessau hiros philanthropinnak alapítója, hogy: „hacsak a' szavak' régi, megszokott és jó jelentését megsemmisíteni nem akarjuk, ugy lehetetlen lelkismeretnek léteznie ott, hol egy láthatlan bíró fölöli fogalom“ (mellyet egyedül a' hit adhat), „hiányzik... Egyedül a' religio az, mennyiben gyakorlati, mennyiben a' lelkismeret' bírói székét fölállítja, 's mennyiben az erkölcsi harmoniával és okos önszeretettel öszhangzik, egyedül ő az, melly egy tökéletes erkölcsan' alapjául, 's minden erények' gyakorlatára ollyatén indokul szolgál, hogy arra, habár az a' megszokott rossz hajlamokkali küzdelemben nem mindig győzedelmeskedik is, a' moralista mindenkor igazsággal hivatkozhatik.“¹⁾ A' kétségbevonhatlan tapasztalati igazság sorol-

¹⁾ „Wofern wir den alten und nützlichen Sprachgebrauch nicht abschaffen wollen; so ist kein Gewissen, wo kein Begriff von einem unsichtbaren Richter vorhergeht... Die Religion also, sofern sie praktisch ist, sofern sie das Gericht des Gewissens in der Seele stiftet, und sofern sie mit der sittlichen Harmonie und der vernünftigen Selbstliebe einstimmt; ist das einzige Princip einer vollstaendigen Sittenlehre, und ein solcher Beweggrund aller Tugenden, welcher zwar im Streite mit angewöhnten bösen Neigungen nicht immer siegt, aber auf welche der Moralist sich allemal mit Wahrheit berufen darf.“ (Das Methodenbuch für Vaeter und Mütter der Familien und Völker. Dritte Auflage. Dessau, 1773. S. 96 — 8)

tatá Diesterweggel is, a' positiv kereszténységnek tudvalevőleg nem nagy barátjával, a' religiot azon tanulmányi tárgyak közé, mellyek „egy, mégolly silány népiskolában is, nélkülözhetlenek, és elkerülhetlenül szükségesek.“²⁾ Innen, a' vallástaniásnak ezen elkerülhetlenül szükséges voltából igazoltatik, ugy mond Bormann, még a' porosz tanítási rendszerben is divatozó ama' szokás, miszerint: „a' vallástaniásnak, a' népiskolában tárgyalandó valamennyi tanulmányok közt első hely adatik, és minden időben adatott, azaz: hogy arra kiválólág a' napnak legalkalmasb része, 's a' tanító- és növendéknek legjobb, legfrisebb ereje száratik; hogy annak előadása, hol több tanító között választhatni, csak a' legtapasztaltabb, legkomolyabb-, és minden tekintetben legderékabbnak kezeire bizatik; hogy végre, a' tanítási legalsóbb osztályon kezdve... a' népiskolának valamennyi fokain keresztül folytattatik.“³⁾

Ezen, a' józan ész és nevelés tan' első principumaihoz olly közel álló természetes igazságokról, mellyeknek még a' berlini tulesigázott rationalismus sem mondhatott ellent, szabad, és lehetséges volna-e, catholicus tanítók-'s nevelőknek elfeledkezniek? 'S honunkban mégis némelleyek el tudtak, el mertek róluk feledkezni! A' vallástani és ezzel összekötött sz. történeti tanulmányok a' népiskolából kizáratni javasoltattak; másutt a' mellékes és rendkívüli tárgyak közé soroltattak, 's tétettek utolsókká, a' helyett, hogy, — mikép az idézett berlini tanító is kívánja, — az első hely adatnék nekik, és kiválólág, a' napnak legjobb része, 's a' tanító- és tanítványnak legjobb, legfrisebb ereje fordittatnék rájuk! A' szabadságra

²⁾ „Die unentbehrlichsten, absolut nothwendigen Gegenstaende einer jeden, auch der beschaenktesten Volksschule... sind: Religion, Lesen, Schreiben, Rechnen und Singen.“ (Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer. In Gemeinschaft mit Bormann, Hentschel, Hill, Knebel, Knie, Lüben, Mager, Medler (Reinbott) und Prange bearbeitet und herausgegeben von Dr. F. A. W. Diesterweg. Dritte, fortgeführte und vermehrte Auflage. Essen, 1844. II. Bd. S. 620.)

³⁾ „Daraus rechtfertigt es sich, dass man dem Religionsunterricht die erste Stelle unter den, in der Volksschule zu behandelnden Disciplinen anweist und immer angewiesen hat, d. h. dass man ihm vorzugsweise die beste Zeit des Tages, und die beste, frischeste Kraft des Lehrers und des Schülers widmet; dass man ihn, wo man die Wahl hat unter mehreren Lehrern, nur den Haenden des erfahrensten, ernstesten, in jeder Hinsicht gediegensten anvertraut; endlich dass man ihn beginnt auf der untersten Lehrstufe, und ihn — so sollte es wenigstens sein — mit steigendem Eifer, und mit erhöheter Liebe von Seiten des Lehres, und mit gesteigerter Anforderung an

megérett polgári erényt nem illy iskolák fogják a nép' szívében meggyökereztetni. A' patriotismus' lángja, legyen az bármilyl hő 's tiszteletet igénylő, maga még nem elég a' tökéletes miveltségre. „Vagy e' patriotismus volna-e zárköve az ember, a' polgár' kifejlődésének“? kérdi még Diesterweg is; ³⁾ és feleli: „a' polgáré igen, de az emberé, bizonyosan nem. 'S hol maradna a' kereszténység, a' humanitas' religioja? Bármilyl sokan legyenek is kortársaink közül, kiktől minden miveltséget nem tagadhatunk meg, kik bennünket érzelmeikkel a' honnak határára követni nem akarnak, hanem szűkebb körökben, talán az önzés' legszűkebbikében elmaradoznak, minekünk nem szabad itt még megállapodnunk. Valamint egyes család az egész néphez, a' mellyhez tartozik, olly viszonyban áll minden egyes nemzet is az egész emberiséghez.“ És e' népesaládiás érzelmek, legtisztább és fönségesebb kinyomatukat a' jézusi vallásban, és ennek minden emberekre különbség nélkül kiterjesztett szeretet-törvényében találják föl. Az igaz religio' magas álláspontjára jutott fejlődés tehát egyedül az, melly a' tökéletes miveltség' nevezetét megérdemli. Ennek kell a' tanítás-és nevelésben kitűzött célnak lennie, kivált ránk katholicusokra nézve, kiknek egyházukban, a' közönségesben, van realizálva, megdicsőítve, 's tettleges életbe átvive az emberiség' magas eszméje. Itt lön megtisztítva nemünk, a' mennyire lehetséges, minden vadságtól és bűntől; ennek kebelében találjuk föl az emberiség' általános szeretetére nemcsak kötelező parancsot, de a' lelkesítő példákat is; ebben egyesül a' halandó azzal, a' mi legfőbb, magával Istennel, Krisztusban. Ez az egészsége a' népnek, a' keresztény hit és erényesség. 'S ez a' nevelésnek és tanításnak, tehát az iskolának is rendeltetése, hogy az embert a' hármast, t. i. családi, polgári, 's egyházi tökéletes életre képesítse, hogy őt abba tanítás és fegyelm, ismeret és gyakorlat által bevezesse: a' boldogság' utját előtte föltárván.

A' kath. iskola tehát fejlesztője legyen az értelmeknek, de mivelője egyszersmind az akaratnak; ébresztője a' nemzetiség' hatalmas szellemének, mint a' testvéri szeretet' magasabb fokának: de gyakorlati tére egyszersmind 's előkészítője a' nemesült emberi, vagyis keresztényi tökéletességnek. A' kath. iskola a' hit-és erkölestant, az életnek ezen tudományát, soha sem fogja kebeléből száműzhetni; de azt sem fogja megengedni, hogy egyéb tanulmányok után, mintegy rendkívüli

's kevésbbé szükséges dolog, tárgyalassék. A' kath. iskola a' tanítás' lelkét, a' religiot, és vallási fegyelmet, mindig a' legfőbbnek tekintendi....

És most ti mindnyájan, tiszteletreméltó férfiai 's női a' kath. iskolának; kicsinyek és nagyok a' világ' szemeiben, de fönséges hivatástok' öntudatában egyenlők! Kik az emberiségnek végtelen előhaladás' csiráit magukban rejtő bimbóit, szeméitek előtt fejlődni látjátok: legyetek munkások, e' fejlődésnek ohajtott célra vezérlésében! Lehet-e szebb, fönségesebb, gyönyörködtetőbb, emberképzői hivatalotoknál? Ha csak egy, általa ültetett 's nemesített csemetének növekedésén is olly nagy és méltó örömet érez a' kertészlet' nemes művészetének kedvelője: mennyivel inkább kell örvendeni nektek lélekben, a' kifejlett szellemi tehetségek' szemléletén, mellyeket ti vagytok szerencsések növendékeitekben ébreszteni, ápolni, mivelni, 's az örök boldogság' gyümölcseit érlelő tökéletesség' fokára juttatni? Örvendjete hivatástoknak: tanítók 's nevelők lehetni, kik az értelmet szép és hasznos ismeretekkel gazdagítani, az akaratot az ész' szózata iránti engedelmességre hajlítani, az embert a' szenvedélyeken uralkodni tudás' legnehezebb mesterségére tanítani, a' gyenge sziveket a' fiui szeretet, irgalmasság, kegyelet, hazafiság, és minden nemes érzelmek' kincsével ellátni buzgólkodván, az emberiségnek legnagyobb jótévéi, az Istenségnek rangra legelső sáfárai vagytok. Egyedül azt nem szabad soha felednetek, hogy e' hivatást épen ő tőle, vagyis Istentől nyervén, abban csak is ő vele, szent kegyelmének erősítő malasztjával, 's csak az általa üdvességünkre alapított egyház' szellemében, járhattok el sikerrel.

Körülményeink nem kedvezők, vagy igen is kedvezők: a' mint vesszük. Nem kedvezők, ha a' buscsaták' zajára gondolunk, 's ha a' sokféle segédeszközök' hiánya fölött elmélkedünk: de kedvezők, a' mennyiben soha sem volt alkalmasb idő, sem sürgetőbb ok, az életunott tétlenségből fölébredésre, a' lelkesedés' tüzésére szítására, 's a' nevelés' téréni munkásság' kettőztetésére. Midőn a' világhódító Napoleon' seregei az egész Németont leigázva, e' nagy nemzet' szabadságára vaskarral nehezettek, a' végveszélyben egyedüli remény' horgonyaul, a' nemzeties nevelés ragadtatott meg, és — sikerrel. Pestalozzi épen e' tekintetből nyert olly jelentőséget, 's vonta magára még az uralkodók' pártoló figyelmét is. Fichte mint szabadítóra utalt rá... 'S mi ne tegyünk hasonlót nemzetiség és vallás' tekintetében? Csakhogy okulva mások' példáján, tanulva hibáikon, fogadjuk el és köves-sük a' jót, kerüljük a' rosszat. Nekünk a' nevelés' terén is, valamint a' hitén, egy biztos, soha tév-utra jutni nem engedő vezérsillagunk van: Isten-

den Schüler hindurchführt durch alle Klassen der Volksschule.“ (Wegweiser. I. Bd. S. 272 — 3.)

³⁾ U. o. II. Bd. S. 574.

nek kinyilatkoztatott, 's egyháza által kifejezett akaratja. Ezért az iskola- és egyháznak elválatlan szövetségeseznek kell lenniük. Az egyház' hivatása, tanítani; de hogy taníthasson, iskola szükséges: még pedig kath. iskola; ámbátor a' kor' szükségének minden, tehát honfui tekintetben is megfelelő iskola.

Mi megtanultuk, 's a' mit tanultunk, azt növendékeinkkel is meg akarjuk tanultatni: mivel e' tudatban fekszik a' valódi keresztény életbölcesség, alapszik a' férfias eltökélés, a' hívői megnyugvás, az elégedettség, az ingatagság nélküli jellemerősség; — mi megtanultuk, még a' legcsekélyebbeknek látszó egyéni tapasztalásokban is, annál inkább a' világrendítő esetekben, az isteni gondviselésnek azon álmétkodásra méltó menetét látni, mellynek bölcs szándékai csupán boldogulásunkat akarják. Mi, kik ezen gondviselésnek intézkedéseit a' mindennapi sors' változataiban is imádni tudjuk, ('s a' ki ezt nem tudja, az ne akarjon nevelni.) annál kevésbé ignorálhatjuk azt a' népek' sorsát eldöntő eseményekben. Egy tanító-'s nevelőre nézve a' világtörténet, 's a' nemzeti élet nem lehet közönyös, nem lehet mellékes dolog; ez mindnyájunkra nézve családi ügy; ez azon atmosphaera, mellyben élünk, és mozognunk kell... Azért mint egy nagy, eredetében ugyan siralmas, de a' rosszból is jót kihozni tudó végetlen bölcsesség' vezérlete mellett még javunkra válható vegyes-házasság' gyermekei, mint azon egy hazának hit- és nyelvben különböző fiai, nem feledendjük soha, mikép mi testvérek vagyunk mégis; és hogy a' testvérek iránt olly erős családi viszonyok kötnek le bennünket, minők a' földnek semmi más népeihez sem csatolhatnak. Ez az, mit még az anyaország által égbekiáltó kegyetlenséggel sanyargatott Irhonnak kath. fiai sem feledtek, midőn az állítólag szabadításukra betört idegen hatalom ellen, prot. polgártársaikkal vetekedve ragadtak fegyvert: 's ez az épen, miről a' kath. iskola sem foghat, épen azért mert catholicus, irányt és szellemet illetőleg, soha megfeledezni. De a' testvéri szeretetet és igazságot, annál több oka van, másoktól is megvárni: 's ezt mi is követeljük.

Föl népnevelők, a' reform' mezejére!

I.

November' első napján ismét megnyitattak a' népiskolák. A' törvényhozás és a' kormány, alkotmányos függetlenségünk', úgy szólván létünk' biztosításának életkérdésével teljesen elfoglaltat-

ván, megóvattunk a' polgárzatnak iskola-ügyünkbei nem egészen helyes beavatkozásától, mellyet ugyis minden, törvényileg kihallgatott vallásfelekezetek visszautasítottak, mint melly csak egyházunk, és a' szülők' legszentebb jogainak elgázolásával vala életbe lépendő; milly erőszakolt iskola-kezelés az álladalom 's egyház közt Francia-'s egyéb országokban is csak erélyes harcztot szült, 's olly ünnepélyes visszautasítást, hogy a' szülők a' közös iskolák ellen nyilván tiltakoznának, 's az illy közös iskoláktól magzataikat visszatartván, azokat tétleg megszüntetnék.

'S valljon mi okozá iskoláink iránt ezen, olly fönnen hirdetett bizodalmatlanságot? A' világ természetileg folytonos ellentétben áll a' religio-'s ennek intézményeivel: mellyet mégis gyakran kellett nélni inkább tulingerelt saját elfogultságunk, sokszor tétlenség- és hanyagságunk is; melly annál szembetünőbb és gerjesztőbb vala, minél határozottabb, ismertebb Krisztus urunknak azon parancsolata, hogy a' világ' világosságai legyünk, 's úgy világoskodjék a' mi világosságunk, hogy az emberek látván jó cselekedeteinket, dicsőítsék az Atyát, a' ki mennyekben van. Társfelek! lejárta a' takargatás, himezgetés' ideje; nyilt szót követel tőlünk az igazság, egyházunk és hazánk' szent ügye; miszerint megértvén teendőinket, hozzá fogjunk nagy munkánkhoz. a' nekünk köztiszteletet, szeretetet, 's ekként földöni békeséget, és mennyei jutalmat biztosítandóhoz. Franciaországban nem lévén kielégítő a' népnevelés, a' volt kormány Cousin Victort, a' szabadelműségéről ismert philosophust, volt oktatási ministert, Némethonba kiküldé, hol állítólag legszebb virágzásnak örvendének az iskolák; kiküldé, tapasztalásait fölhasználandó: kinek figyelemre igen méltó jelentéséből csak azon, ide vágó igaz mondatát idézendem, melly hatását nem tévesztheti. Cousin méltánylattal emelvén ki, hogy a' porosz, #819-diki törvény a' papságnak a' népoktatás körül olly nagy részt enged, ezt kívánja Franciaországban is, és vádlólag mondja, mikép: „a' papság önmagának tulajdonítsa, ha a' törvény nem ad neki elég nagy befolyást az első rendű oktatásra; mert őt illette volna, a' törvényt megelőzni.“ Ime a' lezke társfelek! Mi előzzük meg a' törvényt!... Ekkorig a' kormány' részéről számtalan akadály gördített az egyház' elébe; kötve voltak kezünk; a' tanrendszert a' kormány gyártotta; a' főigazgatókat a' kormány nevezte; az iskolai fölügyelők és iskolaigazgatók (plebánosok) többnyire kegyuri befolyástól függtek; a' könyvek' tárgyában meg valánk szorítva; a' gyermekek urbéri munka miatt az iskola' látogatásától visszatartat-

tak, 'stb. Mindezen akadályok jobbra elhárítván, 's győzelem után buzgólkodó kormányunk a' népnevelést teljesen az egyházra hagyván, mintegy az isteni gondviselés által tér engedtetik arra, hogy a' törvényt megelőzhessük, hogy magunkat a' hozzánk illő mezőn kitüntethessük, 's bebizonyítsuk, hogy a' bennünk helyezett bizodalom nem tévesztendi sikerét; csak hogy az országlat a' törvény' igéjét életbe is átvigye, 's egyházunkat valóban szabaddá válni engedje; 's akkor nem fog hiányzani a' magyar egyházban a' tudomány és buzgalom is, népnevelésünk' üdves vezetésére. Itt tehát az idő, hogy minden világi kényszerítés nélkül, a' gondviselés' ujjmutatását lelkesülve kövessük, hogy a' kisdedeket hozzánk jönni engedjük, hogy az irás szerint, oktassuk lelki gyermekeinket; miszerint megvigasztaljanak minket. Tegyük, mint a' jeles belga papság, melly vesztett bár jószágok- és jogban, de megkettőztette munkásságát, 's az ég' áldása a' köztisztelet' diadalához segíté őtet. Föl tehát népnevelők; lépünk azonnal tetteg a' reform' mezejére! Gyakorlati ember szeretvén lenni, a' száraz elvvitákkal fölhagyok; inkább gyakorlati irányzatokkal szolgálndok ezen kérdésre: mi lenne a' népnevelés' mezején azonnali teendők?

II.

Szerénytelenség lenne, főpásztorainknak, mint egyházunkban született iskolai főigazgatóknak elébe lépve, az ő teendőik iránti véleménynyel czéggérkedni; ők a' háborodott hívekhez nyugtatólag szölk, minket békemalasztért az irgalmasság' Atyjához vezettek, a' haza' szent ügyéhez lelkesítettek; ők látják, hogy a' szülék, a' családök, gond- és fegyverrel memyire elfoglaltatnak, 's ezért a' magzatok szinte árván barangolnak; ők bizonynyal atyai szárnyuk alá karolandják az elhagyatott gyermekkéket, és főpásztori szavukra a' fő- és alesperesek és lelkipásztorok, mint tisztí tanoda-fölügyelők és igazgatók, kettős buzgalommal csöditendik a' gyermekkéket tanodákba, vagy iskola' hiányában a' plebániához; kik is a' főpásztorilag kijelelt, és józan korszellem által sugalt reform' nyomain, a' legczélszerűbben rendezendik a' népiskolákat.

Nincs most a' hosszas discussiok- és formalításoknak ideje, miután ütött a' tettek' komoly órája; azért én hosszas fenékkerítés nélkül, egyenesen hozzátok intézendem nézeteimet, tisztelt ügyfeleim, népiskola-igazgatók és mesterek; arra kérvén mindenkit, hogy a' felsőbbség nagy gondoktól terheltetvén, annak részletes utasításaira ne

is várákazzék, *) hanem fogjon azonnal hozzá, iskolájának töle telő rendezéséhez. Így legalább sáfárságunkról becsületesen számot adhatunk.

Minden plebános, mint tanodaigazgató, vállatvetve a' mesterrel, megfontolván: hogy az iskola' minősége mindkettejekre nézve a' fokmérő, melly szerint a' nem sokára körutat teendő álladalmi, 's bizonynyal püspöki küldött is, értelem- és buzgalmukat mérendi, mellytől tehát becsületek és szerencséjük föltételeztetik, — mert a' haza' fölvirágzatát szivőkön viselő herét megszenvedni nem szándékoznak, — a' plebános tehát és mester együtt, vagyis az igazgató és tanító, a' helybeli körülményeket tekintetbe, és a' jóféle iskola-tervezeteket szemügyre vévén, vagy hozzáértő szakemberrel is tanácskozáván, dolgozzanak ki egy iskolai tanrendszert, napi rendet és törvényeket; ha ezekben együtt megállapodtak, a' helység' biráját, templom' atyját, egy-két előkelőbb- és köz-szülőt, összesen 6-, vagy 8-at, kik értelmesebbek, a' közügy iránt lelkesültebbek, 's azért tekintélyesebbek, hívják meg tanácskozományba: mellyben a' plebános lelkesen terjeszse elő a' népiskola' fontosságát, elhagyottságát, adja elő legjobb szándékkal készített terveit, kérje ki tanácsukat és gyámkezőket, kérje ki egyszersmind, hogy legalább évnegyedenként, az iskola' tárgyabani tanácskozmányra, fölhívására, összejönni sziveskedjenek, mellynek megtartásában az iskolaigazgató ur kitünőleg példás legyen; 's az illy tanácskozmányokról vezessen egy jegyzőkönyvet. Az illy tanácskozmányokban tüzzön ki egy vasárnapot, mellyen nevelésről predikáland; mit egy vasárnappal előbb a' szószékről is tanácsos közzé tenni: mert annál többen és kíváncsiabban jelenendenek meg az egyházi érdekes beszéd' hallására. Ezen, a' szent székről tartandó predikációban előadhatja: miként az egyháznak legforróbb ohajtása, hogy a' gyermekek jól neveltessenek és az üdvesség' útjára vezéreltessenek; a' hazának legfőbb kívánata, hogy polgárai értelmes, test- és lelki- leg kimivelt emberek legyenek: de minden családnak is az legfontosb teendője, hogy a' gyermekek' jövendőjét biztosítsa, mit csak jó nevelés és oktatás által tehet. Mert mit használ a' szabadság, ha azt az ember nem tudja javára fordítani? Mit használ a' jogegyenlőség, a' hivatalképesség annak, a' ki nem tanul; miután csak képzett emberek

*) Félre ne értessünk! Mi nem akarjuk a' felsőbbség iránti engedelmisséget megtagadtani: tudván az irás' szavát, hogy: „az engedelmisség jobb az áldozatnál“. Ámde az előljárók' rendeletei mellett fönmarad az öntehetőség' képessége és kötelessége is, mellyet, kivált zavart körülményekben, igénybe vesz rendeltetésünk, 's rá méltán számol az ország is.

lehetnek hivatalnokok, csak tanultabbak képesek a mesterségeket, földmívelést, marha és gyümölcs-tenyésztést olly erélyesen kezelni, hogy ezzel önjöllétöket is biztosítsák, a' haza' fölvirágzását is elősegítsék 'stb. Azért az iskola e' napon megnyit-
tatik, 's ezután kettős gond fog fordítani a' gyerme-
kek' oktatására; csak a' szülők is olly buzgón támo-
gassák a' tanítók' akaratját, hogy gyermekeik egy
szabad haza' polgáraihoz, igazkeresztényekhez il-
lőlegkipalléroztassanak! Senki se tartsa vissza gyer-
mekét; senki se sajnálja tőle a' könyvecskét: mert
a' jó nevelés gazdag örökségnél nagyobb, és áldás-
sal járó kincs 'stb. Illyforma népszerű szónoklat,
gyakorlatilag szerkesztve, a' sz.-írás és sz. atyák'
jeles mondataival kenetessé magasztalva, megter-
mendi gyümölcsét; kivált ha a' tanács- kormányban
rész vett, és más jámbor férfiak is, uton-utfélen
serkentendik az embereket. (Folyt. köv.)

Majer István.

Elmélkedések

az ünnep és vasárnapi evangéliumok fölött.

Azon hiedelemben, hogy az elemi iskolai ifjuság, főleg faluhelyen, sokkal nagyobb lelki haszonnal hallaná a' rövid evangéliumi magyarázatot és ennek következté-
ben adott intéseket, mint a' többnyire más életviszonyok-
's öregebbekre vonatkozó rendes egyházi beszédet, mely
a' templomban, az egész hívői közönséghez intéztetik:
elhatároztuk magunkat, ez iskolai lapban, állandó rovat
gyanánt, minden előforduló ünnep- és vasárnapra szolgáló
rövid elmélkedéseket adni: hogy a' szülők-, tanítók- és
nevelőknek ez által is alkalmat nyujtsunk egy, az ifjuság'
jobb nevelésére igen hasznos gyakorlat' behozására. Mig
tudnillik a' felnőttek az Isten' igéjének hallgatására, tem-
plomba seregelnék, az alatt az iskolába gyűjtött gyerme-
keknek igen célirányosan lehetne, fölfogásukhoz alkal-
mazott modorban, és gyermeki körülményeikhez, ugy szinte
békétűrősekhöz is szabott rövidséggel, az evangéliumi sza-
kaszból néhány főbb igazságot kiemelni; 's az ezekből el-
vont keresztényi kötelelességeket legnagyobb egyszerűség-
gel, de szivrehatólag előadva, megismertetni. Ezzel
a' hosszú, 's kivált télen, hideg padozatu templomban,
nyáron pedig a' rendkívüli forróság miatt, könnyen türelem-
vesztett kisdedek is nyernének; mert figyelmök nem fá-
rasztatnék ki, az általuk nem is értett predikációk' hall-
gatásában: de nyerne a' közönség, 's nyerne a' lelkipásztor
is, kinek a' szószék alatt összesereglett és nyughatatlan
gyermekeket nem kellene annyiszor esendre szólítani, 's általá-
ban sok rendzavarásoknak eleje vétetnék; 's a' már iskolából
kinőtt gyermekek mindig némi kitüntetésnek nézhetnék a'
szabadságot, a' rendes predikációkban is, a' felnőttekkel
együtt részt vehetni. Tudjuk ugyan jól, hogy a' különben
is elég sok foglalatossággal terhelt plebános vagy segédje,
nem ér mindig rá, hogy az iskolás-gyermekeknek is kü-
lön oktatást adjon: de legtöbb helyen e' tisztelet a' tanítók

is képesek volnának teljesíteni, mind maguk, mind pedig
a' gondviselésökre bízott gyermekek' épülésére. Hisz' olly
sok ehhez nem kell; csak az evangéliumnak ajtatos elol-
vasása, figyelmeztetés az abban foglalt főbb igazságok-
ra, vagy eseményekre, 's az innen természetesen folyó ta-
nultságoknak, a' gyermekek' szivére kötése:—mit pedig min-
den buzgó, 's kath. hitének ágazatait kellőleg értő tanító
meg fog tehetni; csupán annyinak elmondása kívánatván
tőle, mennyit minden értelmes szülő tartozik gyermeke'
irányában, tudni, belátni, 's alkalom' jöttével elő is adni.

Egyébiránt az evangéliumi szakaszokban foglalt
nagy igazságoknak legegyszerűbb fölemlítése is haszonnal
jár, és kívánatos lehet minden gondolkodó emberre nézve.
Az örökkévalók felőli elmélkedés mindig megjutalmazza az
e' tárgyakon értelem- és szivvel függő keresztényt, legyen
az tudós, vagy tudatlan.

Ha egyes gondolatok a' gyermeki fölfogáshoz képest
magasoknak tetszenének, ugy az is tekintetbe veendő,
hogy először azokban kell, a' kik által másokra hatni aka-
runk, az élő hitet és vallásos érzelmét fölébreszteni: mi-
ben ha ezélt értünk, tartani nem kell tőle, mikép a' fölé-
lesztett buzgalom, a' nélkül is el fogja mondani tudni, ha
nem is betanult szavakkal, bizonyosan 'ex abundantia
cordis', a' gyermekeknek valót, a' nekik legérthetőbb
nyelven.

Mi pedig az itt ajánlott gyakorlat' életbeléptetését
illeti, annak, ugy hiszszük, legalább az olly fiókegyházak-
ban, hol isteniszolgálat, különösen predikáció nem tar-
tatik, mi sem áll utjában; minthogy itt a' tanítónak ugyan-
ez idő alatt templombani jelenlétét mi sem igényli. Hol a'
mesternek, mint többnyire szokás, segédje is van, ott még
könnyebb mindkettőt teljesíteni. Különben, — ha csaku-
gyan teljes lehetetlen volna is, a' kettős hivatalt ünnep- és
vasárnapi isteni-tisztelet' alkalmával kellőleg végezni, mi
a' napi evangéliumnak gyermeki fölfogáshoz mért fölolva-
sását és magyarázatát még sem hagynók el: hanem azt a'
szombat délutáni órákban, az iskolában tennők; mit illető-
leg, tudjuk, hogy sok buzgó lelkipásztor- és tanítóra néz-
ve mi ujat sem mondunk, mivel azt régtől fogva
gyakorolják.

Kiskarácson, azaz: ujév' napján.

(Sz. Lukács. 2. rész. 21. v.)

„Az időben, miután eltelt a' nyolczad nap, hogy kö-
rülméletlenék a' gyermek, hivaték az ő neve Jézusnak,
mellynek hivatott az angyaltól, mielőtt méhben fogantat-
nék.“

I. Jézusnak hivaték, azaz: üdveztőnek, szabadító-
nak, isteni segítségnek! ¹⁾ „Isten segits'! Milly sokat jelen-
tő, vigasztaló, bátorító név! 'S e' nevet Isten adta Megvál-
tónknak; jelentve, hogy Jézus az egyedül, a' ki által üd-
vet várhatunk és minden bajainkban segedelmet. „Nem
adatott ugyanis más név az ég alatt az embereknek, melly-
ben üdveztülünk kelljen.“ ²⁾ Ezért minden imádságain-
kat az ur Jézus' nevében intézzük Istenhez; 's régi dicsé-
retes szokás a' magyaroknál: Jézus' szent nevében kez-
deni munkához, kelni az utra 'stb.; csak azután e' szavak

¹⁾ „A' görög 'Ιησοῦς szó ugyanis a' zsidónak . . . felel
meg, és annyit tesz, mint 'Isten a' segítség.“ Die heil.
Schrift des neuen Testaments, etc. Von Dr. J. Martin
Augustin Scholz. Frankfurt am Main, 1829. I. Bd. S. 33.

²⁾ Sz. Péter. Apostolok' cseleked. 4. rész. 12. v.

ajtatos szív- és lélekből, ne pedig épen csak pusztá szókásból, néha még tiszteltlenül is mondassanak!

II. Jézus' nevével kezdődik az új év. „Isten segits! Mivel is kezdhetnök jobbal ez évet, mint e' névvel, és jelentésének komoly megfontolásával? „Isten segits! Hány-szor van okunk fölkiáltani nekünk is, mint fölkiáltottak a' fölháborodott tenger' hullámai közt életveszélylyel hányatott tanítványok: „Uram segits! elveszünk.“³⁾ De nekünk is azt mondja mindannyiszor az Ur: „Mit félték, kicsiny hitűek?“ Azért bárha ezer veszélyek közelítenek is felénk; ha a' tűz, víz, éhség és háboruk' veszedelmei végpusztulással fenyegetnének is, hívjuk az ur Jézus' sz. nevét segítségül: de ne kétségbeesetten; hanem élő hittel és bizodalommal: 's ő bizonyosan el nem hágy minket. Az Isten minden veszedelem- és ellenségeknél hatalmasabb; ő, de csak is ő, menthet meg bennünket.

III. Valamint a' zsidók az ó-törvény' rendelete szerint a' körülméltetés' alkalmával nevet adtak a' kisdedeknek, ugy adatik nekünk keresztényeknek is név a' kereszttségben. A' név, mellyet a' keresztény a' keresztységben nyer, ha nem is közvetlen Istentől, mint Jézusnak, de szinte az Istennek küldötte, az egyház által adatik; és szinte jelentékeny: jelenti tudnillik a' szent élet' fogadását, 's azon erényekre kíván emlékeztetni, mellyeket az e' nevet először viselt szentek megdiesőítettek. Követjük-e valljon az általuk adott példákat, hogy fölvevett nevünknek megfelelőjünk, 's azt gonosz étellel meg ne beestelenítsük?

IV. Az üdvösségnek' 1849-dik esztendejét éljük! Legyen az valóban, ránk nézve is, az üdvösségnek, azaz: istenes életnek, nem pedig kárhozat- és romlásnak esztendeje. Ez tőlünk függ. Adjunk hálát az elvett sok jókért, 's könyörögjünk a' reménylett- 's elveendőkért. Hála és könyörgés mindig helyén van, akár közvetlenül Isten legyen az adó, akár pedig általa, szüléink, jótévőink, tanító- 's nevelőink.... Mennyi a' jó, mellyet m á s o k', testvéreink, szüléink, valamennyi embertársaink' jóvoltából, az éven át élveztünk; 's milly kevés az öröm, mellyben mi másokat részesítettünk! Pedig azt mondja az Ur, hogy: „Boldogabb adni“. (azaz: még nagyobb öröm, jót tenni.) „mint elvenni“, azaz: mások' jótéteményében részesülni.⁴⁾ Adjatok, a' mi tehetségtekben áll; 's ha semmi mással nem bírnátok; adjatok legalább jó szívet, az Isten és főlebbvalók' törvényei iránt hódoló készséget; adjatok hálát és szeretetet: és mindent adatok; a' legbecesebbet adtátok, mit tőletek Isten, szüléitek, jótévőitek várnak. Épen e' hálaérzet' őszinte kinyilatkoztatása adott okot az új-évi szokott köszöntésekre is: mellyek igen jók, ugy, ha a' köszönet, hála, 's jó kívánatok nem merő szavak, hanem a' szívből jött érzelmek' hü kifejezői.

Vizkereszt, azaz: három királyok' napján.

(Sz. Máté. 2. rész. 1—12. v.)

„Midőn született volna Jézus Judaea' Bethlehemében, Herodes király' napjaiban, ime mágusok jövének napkeletről Jerusalembé, mondván: hol vagyon, a' ki született, a' zsidók' királya? Mert láttuk csillagát napkeleten, 's imádni jöttünk őtet. Hallván pedig ezt Herodes király, megháborodék, 's egész Jerusalemmel vele együtt. Ekkor összegyűjtvén valamennyi papi fejedelmeket, és a' nép' irástudóit, tuda-

kozza vala tőlök, hogy hol kellene születni Krisztusnak. Azok pedig felelének neki: Judaea' Bethlehemében: mivel így van a' proféta által megírva: te is Bethlehem, Judaea'nak városa, nem vagy legkisebb Judaea'nak legelőkelőbbjei közt; mert belőled fog a' vezér jönni, ki az én népemet, Izraelt vezérelje. Akkor Herodes, titkon hivatván a' mágusokat, szorgalmasan kitudá tőlök a' csillag' támadtának idejét, melly nekik megjelent; 's elküldvén őket Bethlehembe, mondá: menjetek el, és kérdezősködjétek szorgalmasan a' gyermek iránt; 's ha megtaláljátok, izenjétek meg nekem; hogy én is elmenvén, imádjam őtet. Kik miután a' királyt hallották volna, elmenének; 's ime a' csillag, mellyet napkeleten láttak, előttök megy vala, mignem a' helyhez ér- vén, hol a' gyermek volt, megállá. Látván pedig a' csillagot, igen nagy örömmel örülének. 'S bemenvén a' házba, meglelék a' gyermeket anyjával, Máriával, 's leborulván, imádká őtet; 's megnyitván kincstárukat, ajándékokat adának neki, aranyat, tömjént és mirhát. 'S feleletet nyervén álmukban, hogy ne mennének vissza Herodeshez, más uton térének meg tartományukba.“

I. Im az egész világnak örömet hirdetett, az ur Jézus' születését a' pásztoroknak tudtul adott angyal: 's Herodes elszomorodik! Békeség lön mennyből lehozva minden jó- akaratu embereknek; 's Herodes mégis megháborodik, és egész Jerusalemmel vele együtt! Óh mert ő nem vala, — megromlott udvari népével együtt. — jóakaratu! Ó gonoszlelkű volt, és Istenről megfélemedezett, egyedül a' világnak és örömeinek élő hitetlen volt: azért elrémül az isteni jóság és irgalom, igazság és hatalom' nyilatkozatain; a' szegény nép' öröme neki gyász: mivel a' zsidóknak Istentől küldött szab- a d i t ó, kegyetlen uralkodását megszüntetéssel fenyegeti. Tehát az, hogy ő a' zsidók' királyja maradhasson, több neki, mint az egész ország, vagy akár világ' jólléte 's üdve, mellyet az Isten egy új, általa küldött lelki vezér' fölléptével akar eszközölni. Milly szívtelenség! — A' gonosz ember, egyéni hasznáért, kész milliók' jóllétét, ideig- 's örökkévaló boldogságát is fölládozni.

II. Mivé teszi a' bűn, a' rossz lelkismeret, az ember' életét! Még ha leghatalmasabb is, még ha király is, de ha gonosztevő, ugy szerencsétlen. A' zsidók' hatalmas királyának, a' nagy' Herodesnek (mert hiszen illy melléknévvel tisztelék meg őt hízelkedő kortársai.) nincs sem éjjele, sem nappala nyugodt; egy kis gyermek' születése is akképp aggasztja őtet, hogy a' legaljasabb mesterségekhez, álnok fogásokhoz folyamodik: míg a' jámbor napkeleti bölcsék, kik az isteni gondviselésre hagyván magukat, nyugodtan követék az Istennek hívó szózatát, ezélt érve, örülének igen nagy örömmel.

III. Milly esztelen a' hit nélküli ember! Herodes valóknak tartja az irás' szavait, mellyekben a' zsidók' királyának Bethlehembeni születése jóslatlik: mert fél ezen igék' beteljesedésétől; hiszi tehát, hogy ez Istennek rendeletében fekszik; mert egyedül ő tudhatja, 's intézi jövőnk: 's mégis azt véli, hogy ravaszságával Istennek ezen ígéreteit, jóslatát, akaratját meghiusíthatja, megmásíthatja! Milly vak- ság! Tehát azon örök és mindentudó Isten, ki eléggé bölcs, a' jövendőt is előrelátni és megjóslatni, nem látta előre Herodes' álnokságát is, és nem tudott volna ennek megszegyeni- tésére alkalmas eszközökről gondoskodni? De a' hitetlenség lelki vakság. A' hitetlen, mind a' mellett hogy nem hisz, babonás félelem által gyötörtetik, és nem látja be a' legegyszerűbb igazságokat is, mellyek millio 's millio hívőket fölemelnek, megvilágosítanak, boldogítanak. Messze napkeletről jött ide- genek föllelik azt egy, előttök ismeretlen országban, miről annak saját királya mit sem tud, és nem tudhat, mivel az igazságot nem keresi tiszta, jó szívet.

³⁾ Sz. Máté. 8. r. 25. v.

⁴⁾ Apost. csel. 20. r. 35. v.

IV. Ki ne ohajtana részt venni a' szerenésében, hogy a' kised Jézust, 's Herodes' inceselkedései miatt aggodalomban levő szent anyját és ápoló gondviselőjét, a' nem sokára Egyiptomba futni kénytelen, megajándékozhasssa? Ki ne kívánná, az élet' bajait érettiünk föl vállalt isteni Megváltó' szegénységét adományaival enyhíteni? Elfogadja ő mindazt, mit a' jó sziv és szeretet nyújt neki: az aranyat a' dus fejedelmektől csak úgy, mint a' szegény pásztoroktól az egyszerű ajándékot; az utóbbiak még előbb bocsáttatván imádó hódolatára. De mit ajándékozhasz te neki, miután bement Atyjának dicsőségébe? Ó, az igaz, fölment menyekbe; de hagyott maga helyett, a' kikről mondá: „valamit tettek egynek eme' legkisebb atyámfiai közül, nekem tettétek.“ Ime az elhagyott árva, ruha és iskolai szerek nélkül szükölködő kisedek: ajándékoz meg őket a' szükésesekkel, hogy a' keresztényi tanítás és istenes nevelés' jótéteményeiben részesülve, földi 's örök boldogságuknak alapját megszerezhasssék. Tedd ezt, 's a' napkeleti fejedelmekénél nem kisebb ajándékkal járultál Jézus' bölcsőjéhez.

Vizkereszt utáni I. vasárnapra.

(Sz. Lukács. 2. rész. 42—52. v.)

„Midőn Jézus tizenkét éves lett, és ők ünnepi szokás szerint fölmentek Jerusalemba, 's elvégződven a' napok, visszatérének, a' gyermek Jézus elmaradt Jerusalemban, 's ezt József és az ő anyja nem vették észre. Vélvén pedig őt az uti társaságban lenni, egy napi utat tevének, 's keresik vala őtet a' rokonok és ismerősök közt. 'S meg nem találván, visszatérének Jerusalemba, keresvén őtet. És lőn, hogy harmad napra megleglék őtet a' templomban, a' tanítók közt ülve, 's hallgatván őket és kérdezősködven tőlök. Álmélkodnak vala pedig mindnyájan, a' kik hallották őtet, az ő okosságán és feleletein. És látván őtet, eltelenek esudálkózással: és mondá az anyja neki: Fiam! miért titted ezt velünk? Ime az atyád és én, bánkódva kerestünk téged. És monda nekik: miért kerestek? Nem tudtátok-e valljon, hogy azokban kell lennem, a' mik atyáméi? És ők nem értik vala az ígét, mellyet monda nekik. És ő alámenvén velök, jöve Nazarethbe, hol engedelmes vala nekik. 'S az anyja mindezen ígéket szivében megtartá. 'S Jézus nevelkedik vala bölcsességben, korban, 's Isten és emberek előtti kedvességben.“

I. Boldogok a' szülék, a' kiknek gyermekeik felől ugyanazt mondhatni, mit az irás a' gyermek Jézusról mond, hogy tudillik: „nevelkedik vala bölcsességben, 's Isten és emberek előtti kedvességben.“ De valljon lehetséges-e ez a' szülék' részéről folytonos igyekezet és lelkesmeretes hozzájárulás nélkül? Nemde azért vannak olly sok gyermekek, a' kik nevelkednek ugyan testökre nézve, de lélekben nem; a' kik erősödnek ugyan, de nem a' jóban: a' kik éveikkel együtt nem mennek előre, úgy, mint a' kis Jézus, a' bölcsességben: 's ugyanazért nem is lehetnek kedvesek sem Isten, sem emberek előtt. Vannak, igenis, gyermekek, a' kiknek látásán 's növekedtén nem örülni, hanem inkább sirni lehet 's kell mindennek, a' ki elég értelmes előrelátni, milly boldogtalan emberek fognak belőlök egykor válni, ha elkezdett életmódjokat, mint leghihetőbb, folytatandják; kik már kis esiny korukban bosszuállók, irigyek, akaratosak, engedetlenség, hazugok és káromkodni hamarább megtanulnak — mint imádkozni... Az illyenekben lehetetlen, hogy kedvet találjon Isten és ember. A' mint hogy rájok nem is illik Üdvözítőnknek azon mondása, hogy: „illyeneké mennyeknek országa!“ Fájdalom! És kikben rejlik az ok, hogy illy gyermekek is vannak?

II. Boldog, ezerszer boldog a' szülő, tanító és nevelő, a' ki jó lélekkel mondhatja, hogy ő nem oka gyermekei, növendékei' elfajulásának... Boldog, a' ki lelkében illy bizonyosságot tehet: „Én őket mindenkor jóra, 's csak jóra tanítottam, szó-és példával. Nem mulasztottam el soha semmi alkalmat, inteni őket, oktatni, 's a' midőn szükséges volt, meg is fenytetni: nehogy Heli' sorsára jussak, ki vétkező fiainak rossz tetteit elnézte, büntetetlenül hagyta.“ Boldog a' szülő, tanító, nevelő, ki a' gondviselésére bizottakat inkább vezet föl, valamint a' kis Jézussal tőnek szüléi, az Isten' házába, mint a' hiu, vagy épen vétkes, és gyermekeknek nem való mulatozások' helyére; kiktől kisedeik nem káromló szavakat, hanem az Isten' dicsőítésére, gondviselésének imadására, 's jámbor életre buzdító észrevételeket hallanak, és az egész életre kiható magas erénypéldákat látnak. Boldogok ők, mivel ekképen oktatott, 's nevelt gyermekeik is azokban lesznek, azokkal foglalkozandnak, azok fölött fognak elmélkedni, mik egykor a' szülék-, nevelők- és tanítóknak örömeire, 's öregségökbeni vigasztalásukra szolgálndnak.

III. A' nevelés terhes munka, telve sok aggodalom-, szomorúság- és fájdalommal. E' második, szellemi szülés' fájdalmai mivel sem esekélyebbek, sőt tartósságuknál fogva nagyobbak is az elsőnél. De erről is illik, mit az ur Jézus amarról mondott, hogy: „az asszonynak, midőn a' szüléshez közelit, szomorúsága vagyon: mert elkövetkezett a' fájdalmak' órája; de miután megszüle gyermekét, örül, és nem emlékezik többé a' szorongattatásra: mivel ember született a' világra.“¹⁾ Bármilly kinosak voltak is a' tanítás és nevelés' gondjai: ezeket a' sikerült nevelés fölötti öröm mind elfeledteté: mivel egy halhatatlan lélek nyeretett meg az örök élet- és boldogságnak!

IV. Hány érzékeny szülő volt kénytelen, életében ismételni: „Fiam, leányom! Miért eselekedted ezt velünk? Miért választottad ez életmódot, 's miért nem amazt, melly szülédnek olly nagy öröme szolgálna, 'stb.“ De hagyjátok jó szülék, szerfölötti gondoskodásaitokat! Istennek is vannak terve, szent szándékai, a' gyermekekkel: 's mik vagyunk mi, gyarló, rövidlátó emberek, hogy utjába álljunk, vagy a' gyermeki természetben nyilvánkozó, föltéve, nem vétkes hajlamokat rendes fejlődésökben akadályoztassuk? A' hivatás, mellyet Isten kinek-kinek szivébe nyom, különféle: 's mi szinte nem értjük sokszor az ígét, mellyet az előttünk elrejtett, 's csak egyes, ollykor megfoghatatlan tettekben nyilvánkozó gyermeki kedély intéz a' szülék- 's nevelőkhez... De eljön az idő, midőn azt megértendjük: addig zárjuk azt szivünkbe, 's elmélkedjünk a' tapasztaltak fölött, hogy annak idejében kellőleg használhassuk, magunk- és a' gondviselésünkre bizottaknak irányozására.

A' végső gyógyszer.

Egy öreg kath. iskolamester' iskolájában különösen kitűnt, negédes magaviselete által, egy rossz gyermek, kin már minden javítási szerek megkísértettek, a' kérés, intés, fenyegetés, szegyenpadra ültetetés, éhség és verés, de foganat nélkül. Egykor a' vásott fiu ismét új esint követett el, 's az egész iskola feszülten várta a' büntetés' új nemét, mellyel a' bűnöst a' tanító illetni fogja. 'S az öreg iskolamester így szólott: „Tudjátok gyermekeim, milly minden eszközöket megpróbáltam már, e' gonosztévőnek megjavi-

¹⁾ Sz. János. 16, 21.

tása végett, 's látjátok naponkint, hogy minden irántai gond- és fáradságom haszontalan volt. Most még egyetlenegy eszköz van hátra; ha ez sem használ, ugy a' boldogtalan, a' jelen és örök életre nézve egyaránt el van veszve. Térdeljetek azért le gyermekeim! Most már mi sinés hátra egyéb, mint hogy eme' szerencsétlen iskolatársatokért Istenhezimádkozzatok. " 'S a' gyermekek ugy tőnek. A' bűnös pedig meglepetve, 's a' tanítónak főnhangon mondott imádsága által szívében megindítva, jobbulást fogadott, mellyen ez órától fogva meg sem szünt munkálkodni.

A' kertész.

Egy buzgó plebános iskolai legjobb tanítványa iránt teljesíté épen a' keresztényi végső tiszteletet; egy nagy reményű sarjadék' hült tetemeit adván vissza a' földnek, mellyből vétettek: 's a' szomorú alkalmat sokak' épülésére és üdves tanulására használandó, — a' sirt bánatos és megilletődött szívvél körülállt gyermekeseregnek e' példabeszédet mondá: Egy kertésznek két fia volt; kiknek fiatalabbika, midőn atyjok a' faiskolából egy szép növési csemetét kiásna, imigy szólítá meg öregebb testvérét: 'Valljon mit tesz atyánk e' gyönyörű fácskával? Kiveszi a' földből, hol a' legtermékenyebb fává növekedett volna: 's kint elszáradva, talán végre is édes anyánk által tüzre fog vetetni.' — „Ne hidd azt,“ felelé az öregebb testvér tapasztalatlan öcsésének; „e' fiatal csemetét csak azért veszi ki a' földből édes atyánk, hogy átvigye a' nagy kertbe, hol tágasabb tért nyerend a' növekedésre, 's erősebb gyökereket vervén, dusabban fog gyümölcsözni.“ — Isten is illy kertész: mondá folytatólag a' böles lelkipásztor. Illy szép esemete valál te is, korán elhunyt fiucska, az Istennek faiskolájában. Te sem haltál meg, e' földből kivéttve; hanem csak átvittél egy tágasabb, szebb, mivel örökké viruló gyümölcsös kertbe; hol a' Mindenhatónak ápoló kezei a' legszebb élőfává fognak nevelni, hogy az örök életre, vég nélkül virulandó hajtások- és gyümölcsökkel ékeskedhessél.

TAN- ÉS NEVELÉSÜGYI TUDÓSÍTÁSOK.

Némethon.

Poroszországból írják a' 'Kath. Jugendbildner'-nek, hogy ott a' protestans papság épen nem hajlandó az iskolai ügynek kezeiből kibocsátására, sőt inkább azon van, hogy az iskolákrai befolyást maga számára még inkább biztosíthassa. De ott a' kormány sem igyekszik őt e' befolyásától megfosztani; sőt az oktatási miniszter még 1847-ki jul. 26-dikán kelt rendeletében is, — minden általános-superintendenciákat hivatalosan fölszólított, hogy a' prot. lelkipásztorok, különösen az iskolai ügyeket illetőleg, évenkint zsinati értekezéseket tartsanak, vagy pedig egyházi zsinataik' alkalmával az iskolák' állapota felől is tanácskozzanak: célját az illy értekezéseknek egyenesen abban tüzén ki, hogy tapasztalataik, 's ezek fölötti gondolataik' kölcsönös kieserélésével az iskolák iránti részvétet élénkítsék, az iskolai (papi) fölügyelők' paedagogiai munkásságába nagyobb összhangzást hozzanak, 's az iskolának egyházzali szorosabb összeköttetését, a' papság' részéről tanusított legnagyobb jóakarattal előmozdítván, az ezen összeköttetés' üdves és szükséges volta felőli meggyőződést is erősítsék. E' kormányrendelet' következtében a' brandenburgi tartomány' evang. püspöke, Dr. Neander, oct. 26-diki körlevele által valamennyi superintendenset arra figyelmeztet,

hogy az illy zsinati értekezések' eredményét, 's az iskolai ügyre vonatkozó javaslatokat, az illető kir. kormányoknak tudomás végett fölterjeszteni el ne mulasztásák. 'Valljon, kérde az ezt közlő, nem kellene-e az iskolai ügyet a' kath. papi conferenciák' tárgyává is tenni? Vagy talán azzá is tétetett már? Az ez iránti fölvilágosítást valamint a' 'Jugendbildner' levelezője kikérte, ugy mi is örömmel fogadjuk olvasóinktól.

(Berlin.) Tudvalevőleg annakelőtte a' kormányi javakban (Poroszországban) számos iskolamesteri hivatalok rokkant katonák-, nevezetesen altisztekkel töltek be. Brandenburgban ezt illetőleg következő eljárás divatozott. Ha valamely harangozó, vagy tanítói hivatal megürült, a' kormányi tisztviseléség a' consistorium által azonnal értesített; a' kormány ezután minden gárdaezredek' parancsnokainál kérdést tétetett iránta, valljon 'nincs-e olly rokkant altiszt, ki az ... i harangozó- vagy tanítóságot kész lenne el vállalni.' Ha találkozott ilyen, azonnal beígattott: ha az ajánlott hivatal kinek sem kellett, a' consistorium tudósított róla, hogy most már a' megüresült helyet tetszése szerint betöltheti. Hasonló írásbeli nyilatkozatok még nagy számmal léteznek, és egyik szó szerint így hangzik: „Miután N. ezredes' jelentése szerint a' testőri invalidusok közül, egy sem adja rá magát, (sich keiner dazu hergeben will.) hogy az ... i harangozó és iskolatanítói helyet, csekély jövedelménél fogva, elvállalja: ennek következtében, 'stb.“ A' jószágbirtokosok még ennyit sem csináltak a' dologból: hanem az uradalmakhoz tartozó helységekben a' megüresült tanítóságokat egyenesen elagott és szolgálatra alkalmatlanokká vált inasokkal tölték be. (Jugendbildner.) 'S mindennek még épen nincs olly szerföltött nagy ideje. Csak néhány évtizede még, hogy hasonló az iskolái miatt olly igen dicsőített Poroszországban napi renden voltak!

Mainzban írják, hogy az ottani Pius-egylet, az e' nevet viselő némethoni más egyletekkel egy értelemben elhatározta, a' fölállítatni szándékolt közös iskolákból mind azon alapítványokat és pénzeket visszahuzni, mellyek katholicusoktól származnak, 's a' kath. hitet vallók' részére különiskolákat alapítani.

Franciaország.

A' francia köztársaság' ujon választott elnöke Napoleon-Lajos (Bonaparte), közoktatási miniszterül Fallaux urat, a' tanítási szabadság' egyik védőjét nevezte ki: mi természetesen az egyetemi monopolium' barátinak sehogy sem akar tetszeni, de annál inkább tetszik a' valódi szabadságot ohajtó kath. többségnek. Az egyetemi párt a' miniszter' kinevezése ellen aláírásokat mondatik gyűjteni, mit nem lehet neki sem akadályoztatni, sem rossz néven venni. Éljen kiki szabadságával. Bár a' honunkbeli katholicusokat is engedték volna a' magukéval háboríttatlanul élni.

IRODALOM.

Vorschlaege für Erziehung, Schule, und Haus. Von M. Leidesdorf. Leipzig, 1848. Bei H. Hunger. I. Bd. 1. und 2. Abtheilung. XVI. 150. l. Ára füzve: 1 frt 3. kr. p. p.

Nekünk magyaroknak, kik az átalakulás' előhajnalát elértük, most, midőn a' nemzet' ujjászületése, szellemi és anyagi javítása lelkesíti a' kebleket, midőn az átalakításra meghívottak máris nyilvános jelét adák annak, miszerint a' nevelés és oktatás' ügyének fölkarolása 's virágoztatása hatáskörükbe tettleg is bevonva lön, nekünk,

kik, ha most mulasztjuk el az élet és tanoda' hiányait lehetőleg kiegyenlíteni, pótolni, nem várhatunk ennekutána ily alkalmas időperczekre, ... mindent nyílt karokkal kell fogadnunk, mi az oktatás és nevelés' ügyének fölvirágoztatásában fölvilágosításul, iránytűül szolgálhat. E' nézpontról vesszük tollunk alá a' főczimzett iratot, annyival inkább, minthogy a' szerző (Bevezetés'. V. l.) magát magyarnak nevezi. Emberszeretet, jóakarát, mai századunk' humanizmusának eme' méltó kifolyásai, képezik a' javaslatok' gyöngyeit. Fölötte kár, hogy tisztán az önmagát kielégíthetőnek hirdelt racionalizmusra vannak fektetve az eszmék, mellyek az egyedül boldogító szeretet' vallásában, a' katholicismus' buzgalomtüzeiben megtisztítva, valóban emberboldogítók lehetnek. A' terjedelmes bevezetésben találó színekkel látjuk esetelven a' romlottság' főokait; mellyek' élén állnak: a' szegénység, 's az álladalom' lassúsága e' szegénységnek erőtelgti távolításában. Ez utóbbit illetőleg nevezetesek e' vallomások: 'Nem mulasztatom el, így szól sz. 'kimondani az igazságot, miszerint azok, kiknek eszmeit 's elvetemültségét utáljuk, nagyára miattunk süllyedtek e' romlottság- és állatóságig. Nem a' csinált és elvetemelés tevéket szegények-, és szerencsétlenekké; hanem a' keserves szegénység, a' nyomasztó nélkülözés vezette őket tévutakra, 's taszítja a' romlottság' örvényébe; mert mi, kiket sem szerencsétlenség, sem a' nélkülözés' szenvedése nem nyom, jóleveg nem törekedtünk azok' szerencsétlenségén és nélkülözésén segíteni, mert törekészünk ugyan a' romlás' örvényéből őket kimenteni, ámde az abbai hanyatlást megakadályoztatni nem siettünk. Ki nem menthető teljes elhanyagolás, vagy csak késő segélyünk által okai vagyunk, hogy az ember nemességét, fonságát lábbal tapodja, hogy állattá, vadállattá fajul, és hogy, mint illyen, vészszel fenyeget minket, veszélyt hoz fejünkre. Ismétlem, g y a k r a n *) minmagunk kényszerítjük testvérünket a' természet' kötelékét megszakasztani, 's magát, és magával minket is bizonyos romlásnak kitenni.' (Xl.) Vannak azonban egyéb okok is. A' folyton növekedő mivelttség, a' társasági állapotok iránti közös érdekelttség megkívánja, sőt követeli mindnyájunktól, miszerint a' romlás' okainak eltávolításában, 's így egy boldogabb oktatási és nevelési jövendőnek előidézésében teljes erővel fáradozzunk. E' cél elérésére bizonyos elvek igényeltetnek. Szerző következőket állít föl: a) Az emberiség' boldogsága egyedül mivelttség által eszközölhető. Minélfogva nem lehet a' fölvilágosodás, az ismeretbirtok egyes népfajnak vagy osztálynak kizáró privilegiuma; a' népnek is illik nyujtanunk az ismeret' fájának gyümölcseiből: sietnünk kell megnyitni szeméit, miszerint lása és megkülönböztetni tudja a' jót a' rossztól. b) Az ifjuság, 's egyedül ez, rejti magában a' jövendő jóllét' reménycsíráit. Tehát az ifjuság' nevelése a' pont, melly körül minden erő összpontosuljanak. A' nevelést korábban kezdeni, erélyesen kezelni, 's mindaddig folytatni kell, míg azt a' nevelendő szükségli. c) A' családi 's tanodai nevelésnek összevágónak kell lenni: ennek hiánya az oktatás- és nevelésnek eredményeit váltig megsemmisíti. Végre d) a' szegény nép osztályt, hogy az köréhez képest mivelt, és így boldog legyen, szakadatlan munka-adással kenyeréről, anyagi létezéséről kell biztosítani. **) Ezen elvek minden esetre dicséretére válnak egy olly írónak, ki emberboldogító eszmékben gazdag, 's nyilván lép föl javaslataival, az összes emberiség' érdekében. De, fájdalom! egy megmagyarázhatlan

*) 'S épen csak ennyi igaz; mivel az általános vád nem igazságos. Az utzás. Szerk.

**) Figyelemre méltók, és üdves elmélkedést előidézhetők dr. Beta' szavai, midőn 'Geld und Geist' czimű iratában

közönyösség, a' világtörténet' ujmutatásának egy megbőcsáthatatlan visszautasítása rí ki ez elvekből, mellyek az embert egyedül testinek tekintve, fensőbb ereit, a' lelkieket végekpen mellőzik. Miért is elhagyva a' könyvnek első részét (40-lapig), melly az alsó, közép, és fenső osztályokban divatozó nevelés' fonákságait, melegen ugyan, és kiméletlen szigorral sujtja: de hallgatva mellőzi a' vallásos nevelés' szükségét, 's az illy vétkes hallgatagsággal mintegy igazolja a' mindinkább sajnosan elharapódzó vallástalan nevelést; — elhagyva ezeket, dióhajban adni fogjuk az ifjuság' jobb nevelésére irányzott javaslatait.

Az első, mire sz. figyelme kiterjed, egy dajka-leányokat képző intézet' tervezete. Tapasztalati dolog, miszerint a' fensőbb körökben, sőt, fájdalom! mindinkább a' középosztályuak között is, az anyai kebeltől szeretetlenül elszakított kisedek többnyire neveletlen, durva 's kétes erkölcsű dajkaleányok' körében töltik el éltök' hajnalnapjait. Nem akarjuk itt e' szeretetlenség, 's a' vadállatoknak csecsemőseik iránti természetes ösztönével olly homlokegyenest ellenkező barbarismus' okait bővebben tapogatni: annyi igaz, hogy sok szülőknek, ne mondjuk fötőrekedése, gyermekeiket körükből eltávolítani, mintegy érezvén, miszerint e' szülői kör' levegője a' mindent olly készen befogadó gyermekekre nézve — méregerő. 'S a' dajkaleányok pótolják, pótolhatják-e a' szülői kört? Épen nem, 'Sie vermiethen sich für alles', mondja sz. 'sind aber in Allem sehr unerfahren und zu nichts brauchbar. Sie verstehen weder Zimmer, noch Speisen, noch die Kinder zu reinigen, oder letztere an- und auszukleiden, viel weniger, sie auf vernünftige und zweckmaessige Weise zu beschaeftigen. Sie können weder waschen, noch plaetten, noch naehen etc.; mit einen Worte, alles fehlihen, und sie bedürfen noch selber der Erziehung und des Unterrichts. Dazu kommt noch ihre Unverschamtheit, ihr Trotz, und Unwille Belehrungen anzunehmen.' (44. l.) E' megdönthetelen tapasztalati adatok, ugy látszik, eléggé motiválják a' javaslatba vett, dajkaképző intézet' fölállítását. 'S fölötte nyer még a' dajkaleányok' érdekének szempontjából. A' dajkaleányok szegényebb polgárok, vagy földművelők' leányai. A' nevelést, mellyet az apai ház nekik megadni nem képes, az életismereteket, mellyek az apai tűzhelytől olly távoliak, idegenek közt akarják megizlelni, megtanulni. Milly szolgálatot ajánljanak, midőn szegődnek? Hiszen ők még mit sem tanultak! Készségöknel egyebet és jobbat nem képesek fölajánlani. De ki fogadja meg őket? A' dajkaleányra, ha akar is tanulni, ha erkölcsös is, nehéz sors várakozik. Fölötte sok ajtón kénytelen kopogtatni: míg talán valahol a' legalábbvaló szolgálatba szegődhetik. Egészen másképen állnának e' tapasztalatok,

(19. l.) így szól: 'In dem muste haften England kanta sich der freie Arbeiter wöchentlich nur 244 Loth Nahrung mit 26 Loth Fleisch verdienen; der Arme bekommt nach der Taxe wöchentlich 302 Loth Nahrung mit 42 Loth Fleisch; der Verbrecher im Gefangnisse 478 Loth Nahrung mit 76 Loth Fleisch. Der freie Arbeiter ist also der Elendeste; besser hat's der Arme, noch besser der Verbrecher. Waskann da der freie Arbeiter Besseres thun, als sich in die Armntaxe, oder noch besser, unter die Verbrecheraufnahmen zu lassen? — Jellemzetes, és tökéletesen tárgyunkhoz tartozó, az ausztriai statusbevételek- és kiadásoknak, az 1848-ki kormányzati évre való tervezetében, hogy az oktatásra 1,554,000 p. frt, a' büntető intézetekre pedig 2,600,000. frt. p. utalványoztatik. Szerintünk ez utóbbi szám fölötte megkisebülne, ha a' kormány az oktatás' ügyét nagyobb pártfogásban részesitené!

ha egy dajkaképző intézetből léphetnének át a szülői körökbe. Nyerne ez által a kisdedek serege, nyernének a szülők, kik tartózkodás nélkül bizhatnák kedveseiket e kitanult nőszemélyekre, nyerne az álladalomis, mert ugyanannyi jó anyát, annyi lelkes nőt és békés hazaleányt számálna, a hány csak e humanus célú intézetből a nagy világba kilépne. Nincs is ez intézet föllállítása talán legyőzhetetlen, vagy csak fölötte nehéz körülményektől föltételezve. Keresztényi jóakarattal, szilárdasággal és kitűrés azokkal, mik ezen intézetet megalapíthatják, föntarthatják és biztosíthatják.

*3) Lássuk az anyagi és szellemi foglalkozásokat, mellyeket szerző szeretne az illy dajkaleányokat képző intézetben meghonosítani; valamint lássuk a módokat is, mellyek közremunkálásával az illy intézetek maradandólag létesülhetnek. A dajkaleányokat képző intézetnek belélete, vagyis foglalatosságai testiek- és szellemiekre lennének osztandók. A testiekhez tartoznak: a házi körnek tisztán tartása, mosás, téglázás, kötés, varrás és egyéb női munkák, valamint a főzés, és a dajkaleányoktól mindenütt követelt, illendő asztalterítés. A szellemiekhez számolhatók, vallás- és erkölcsoktatás: főleg az engedékenység- és mások iránti tisztelettről, engedelmeségről és házi titoktartásról, hívségről, és becsületességről, megelőző szolgálatkészségről és szerénységről, béketűrés- és a bajok között Isten iránt rendíthetetlen bizalomról. Tovább ezen intézet körébe vonandó a gyakorlati kiképzés is a hazai nyelvben, legalább annyira, miszerint mind saját, mind mások közlött gondolatait érthetően kifejezhesse, olvasás-, írás- és számvetésben, a természetismeret legszükségesebb részleteiben, főleg pedig a gyermeknevelés és ápolás gyakorlati elemeiben. S mit talán legelső helyen illet vala említenünk, a házi és családi erények, takarékoság, mértékletesség és kora fölkeléshezi szokás, és egyebek legyenek azon ajánlólevél fénypontjai, melly ajánlólevéllel az ekként kiképzett dajkaleány kilépend az intézetből. Mi már az illy intézetek anyagi föllállítását illeti, valamint egyéb jótékony célú intézetek egyesek filléreiből vették eredetüket, ugy ezt is a nagyszámú jótévközi adakozásaiból kell reménylenünk. (Vége köv.)

Szabóky Adolf.

Előfizetésrei fölhívás

illy czimű oktatás- és neveléstani folyóiratra:

Kath. iskolai lap.

Szerkeszti kiadja Somogyi Károly.

Megjelenik e lap jelen 1849-dik év kezdetétől fogva, hetenkint egyszer (kedden), az itt nyújtotthoz hasonló finom papíron, betűkkel és alakban, legalább egy és fél iven mindig. Az előfizetési díj érte, félévre, postán, borítékkal:

*3) Mi sz' tervét, legalább most, és ránk nézve, fölöttebb inprakticusnak, s épen azért jobb időre hagyandónak tartjuk. A költséges intézeteket újakkal szaporítani? És miből? A föllállítottak is alig tengődnek. Oly nagy számmal, minőre szükség van, bármily országos segedelemmel gyámolított intézet sem képes dajkákat nevelni. De különben is, a gyermekekkel bánni tudás- és neveléstannak azon elemei, mellyek egy dajkában megkivántatnak, minden anyára nézve szükségesekek! És így mindnyáját részesíteni kell azon ismeretekben, mellyek a gyermekneveléshez megkivántatnak. Ezt pedig a vasárnapi iskolák által lehet elérni, ha azok czélszerűen rendeztetnek. S ekkor

három forint; helyben, boríték nélkül, házhoz küldve: két forint 30 kr. pengőben. Elfogadtatik az előfizetés, az országban minden postahivataloknál, valamint Pesten, a 'Religio és Nevelés' szerkesztőségénél (Üllői ut' elején, 822-dik szám alatti házban, földszint, balra) s Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a váci utszában. -- A címek hibátlan, és idejében beküldését a gyorsabb nyomathatás tekintetéből, s annál fogva is kérjük, hogy a nyomtatandó példányok számát illetőleg jókor, s kelőleg intézkedhessünk.

Tárgyai lesznek e lapnak, minden, iskolaügyet és nevelést illető, akár hivatalos, akár magántudósítások, megyei közlések és értekezések; tehát a magán- és házi tanítás- és nevelésre vonatkozó érdekes czikkek szintegy, — mint a nyilvános oktatás, elemi s polgári, reál és gymnasiumi, nem különben az ezekben nyert tanítás kiegészítőszolgálati, vasárnapi, müipari, gymnasticai s más iskolákat, vagy akár fensőbb tanító- s nevelő-, különösen mesterképző- intézeteket, dolog- és árvaházakat, kisdedovokat és nőnevelőket érdeklők: menyiben ezek a tanítóknak ugyan figyelmeztetésül, a szülék- és nevelőknek pedig, otthoni közremunkálásuk tekintetéből, hasznos tanulságul szolgálhatnak. Nem különben az iskolai fegyelm föntartásának, s az egyes tanulmányok előadásának legezelszerűbb, tapasztalás által is helyeselt módjai; a tanítási időnek böles fölőszítására, az iskolai tanulmányoknak minőségére, számára, s milly kiterjedésbeni tárgyalására, az iskolaépületek czélszerű építése- és fölszerelésére, az iskolai könyvek s egyéb tanítási eszközök legjobbjai és könnyebb beszerzésére, iskolai fölügyelésre, iskolai tanácsok rendezésére, az iskolai tanítás és fegyelm hatását esőkkentő vagy erősítő népeletre, az egyház- és statusnak a kath. iskola körüli jogaira, a vallásosságnak képző erejére s neveléstani jelentőségére, általában pedig az iskolaügynek újabb viszonyainkhoz alkalmazására vonatkozó javaslatok és rendelkezések, módszerek és helybeli gyakorlatok, nem különben, a neveléstani irodalom körébe tartozó bármilly, főleg azonban honi viszonyainkat s kath. egyházunkat, iskolai tekintetben, közelebből érdeklő munkák ismertetése; a tanítók sorsának, az iskolák és népnevelés virágzásával legszorosabb kapcsolatban levő javítására, az alaggott tanítók, és özvegyeik, árváik fölöli gondoskodásra czélező érdekes előadások; a tanítás és nevelés pályáján érdemeket gyűjtött férfiak és nők rövid és tanulságos életrajzai; megismeretéseik, iskolai ünnepélyek, nekrologok, stb.; végre statistikai adatok az iskolák állapotja (ittthon és külföldön), az iskolai személyzet eljárásának buzgalma stb. föli: hogy, mint az előleges értesítésben is mondtuk, „a hon ismerni tanulja a kebelében létező intézeteket, azok jelességeit, előnyeit és, a hol észrevehetők, hiányait is; ekképen a jó tanítók érdemlett méltánylást és tiszteltet aratván, a hanyagok pedig ösztönt nyerendvén a nagyobb munkásságra: de a szülék is értesülhetvén arról, hogy hova küldhetik gyermekeiket, az ohajtott siker legbiztosb reményében. Csak a gyűlöletes, mindent dicsérni szokott hízélgés, valamint a mindent beszennyező és sárba huzni törekvő irigység és rosszakarat legyenek távol az efféle ismertetésektől.“

a haszon közös lesz: s a jótétemény, melly e tanítás által kétségtelesen eszközöltetik, nem fog egyedül a néhány, fensőbb rendűek segedelme szánt dajkára szorítottatni. Az intézet szellemének jó volta föli nyújtott morális biztosítékot nem is említjük. Szerk.

Mi a lap' közelebbi célját, irányát és szellemét illeti, ezek iránt nem akarjuk a' már mondottakat ismételní, 's a 'Religio és Nevelés' utján (1848.II. 62.sz.) közzétett cikkkünkre utalni t. olvasóinkat, elegendőnek véljük. Lapunkat, iskolai lap'-nak nevezők; mennyiben az iskolai egyik és legfőbb eszköz, a' tanítás és nevelés' jótéményeinek az emberiség közti elárasztására; 's mennyiben a' kath. egyház' szellemében iskola, melly nem nevelési magas szempontból tekinti 's kezeli a' tanítást is, nem létezik. Iskolai lapot akarunk adni; de azon értelemben, melly az iskolát, mint tanító- 's egyszersmind nevelő-intézetet, nem szorítja azon négy fal közötti szűk helyre, mellyet közönségesen iskolának nevezünk, hanem a' mellyben az élet is iskola. 's az főleg a' szülői ház' és tanuló szoba, mellyben az ügyes és lelkismeretes nevelői (szülői) fölügyelés, irányadás, fegyelem, az életre nézve legtermékenyebb eszmék, ismeretek és érzelmek' forrását nyitja meg, 's vezeti a' fiatal tetterőnek rohanó úrként szertecsapongó hullámit. Főleg azonban mégis az elemi, polgári 's gymnasiális, (ugy nevezett közép-) tanodák lesznek körültekintő vizsgálataink, elmélkedéseink' tárgyai, valamint az illy iskolákban tanítóságra készítő intézetek; mint mellyek' hatása az egyházi 's polgári közéletre nézve legáltalánosb, következőleg figyelmünket is leginkább 's közelebből fölhevő. De az iskolával foglalkozva, nem fogunk megfélekedezni arról sem, a' ki ennek lelke, a' tanítóról; 's mi annak hivatásához kedvét, buzgalmát, készségét és tanítás- és nevelési képességét is, gyarapítani, mi őt terhes működésében vigasztalni, gyakran leve-rő körülményekkel küzdelmében fölemelni, mi a' szülék- és növendékekben, az irántai hálát, tiszteletet nevelni, és őket a' tanító, soha eléggé meg nem jutalmazható fáradságainak méltánylására birni képes. Mert mi hiszszük, hogy a' nevelés tan és ennek lényeges alkotórésze, az oktatás' tudománya, a' legfőnségesb valamennyi tanok közül; mivel ez gyakorlati alkalmazása (legalább annak kellene lenni,) a' legmagasb philosophiai 's hittani eszméknek; ez a' tulajdonképeni, nemesbült, emberi-nek átszállítása az utódokra, megörökítése az igazság- és erénynek a' földön; 's ugyanazért maga az Istenség által is, az emberi-nem' boldogítására, kitünőleg választott, és egyházának örökségül hagyott eszköz. Maga az élet' igéje is csak tanítás, pedig élő szóvali tanítás által örökítették a' földön. Nem fogjuk tehát a' tanítóktól amaz életkérdések' taglalását is megvonni, mellyek a' hitban, a' kinyilatkoztatott legfőnségesb igazságokban gyökeredzve, a' tanítás' természetét lényegesen kimutatják, 's arra azon kitérhetlen jellemet nyomják, mellyet semmiféle divatrendszernek sem szabad, bárha lehetne is, elferdíteni. Az emberi-nem' tanítása és nevelése nem ma kezdődött. Annak alapjait maga az Isten raká le örök változatlanul, 's iránya ki van az egész emberi-nem' fejlődésének történetében jelelve.

'S ezért nevezzük lapunkat nem csupán iskolai, hanem 'katholikus' iskolai lapnak; mivel az a' kath. egyház' tanítási és nevelési rendszeréből indul ki, 's mivel a' kath. egyház' iskoláinak érdekét, a' korunkban annyi oldalról megtámadottat akarja, mint tartozik is, leginkább védeni. Lapunk 'kath.' iskolai lap lesz; nem, mintha a' tanítás és nevelés' dolgában a' katholicismus e' honban kizárólagos szóval birna; hanem mivel ránk, katholicusokra nézve, ezen egyház' tanítás- és nevelési elvei határozók, eldöntők; nem, mintha a' nem-kath. tanító- és nevelők-ről, 's ezek' működéseiről, a' sok tekintetben tanulságosokról tudni sem akarnánk; hanem mivel az irányadó

szabályt nem ezektől, hanem a' ker. kath. egyháztól veszszük: mellynek a' tanítás és nevelés, bellényegéhez tartozik, melly nevelő- 's tanító-intézet lenni soha meg nem szűnik, és kezdettől fogva követett elve- 's irányától el nem fog soha térni: 's azért külön, a' divatrendszerek' befolyása által nem korlátolt iskolákat is követelend mindig. Különb is, nem-kath. atyánkfiai sem vennék jó néven az ő dolgaikba avatkozást: ugyanazért mi is egyenesen csak saját, kath. iskoláink' emelését akarjuk, 's köteleztetünk közvetlen célunkul kitűzni. Tanulni mindenkitől lehet, és fogunk is: de beavatkozást tűrni ki sem tartozik, tehát a' kath. egyház sem, iskoláit illetőleg.

Nem lévén még a' nevelés- és oktatástani jó munkáknak épen nagy bőségében, főnebbi célunkhoz képest, több olly értekezést is leszünk talán kénytelenek lapunkba fölvenni, mellyek nagyobb, rendszeres munkákban inkább helyökön volnának, hogy sem egy heti lapban: de ez, mi a' napi irodalom' eszméjénél fogva, 's a' másutt, például Némethonban harminczra is szaporodott iskolai 's nevelési lapok' bőségében könnyen eszközölhető munkafelosztás mellett, hibának is látszhatnék általában: ránk és körülményeinkre nézve, csak érdem- és nyereségül tekintendő. Egyébiránt meggyőződésünket ráerőtetni senkire sem akarjuk. A' neveléstani téren, a' kath. alapelvek' minden szilárdasága mellett is elegendő hely van az egyéni szabadságnak hagyva: csak ezt haszontalan és pedant szörszálhasogatásokra, iskolai rossz hírű, 's többnyire nemtelen vete-kedésből eredő, vagy azokat szülő czívódásokra ne használjuk; hanem inkább ama' számtalan hiányoknak erőmeg-feszítést kívánó betöltésére, mellyeket, főleg a' tanítás' ügyében és iskolák körül, nem látni 's fájlalva nem érezni lehetetlen. Tegyen és szóljon mindenki, a' morál és illedelem' törvényei által kiszabott, 's a' nevelőkben mindenek előtt méltán megkívánt neveltségi korlátok közt, szabadon: mi részünkről szinte igyekezni fogunk, az általunk jónak hitt rendszert olly színekkel festeni, hogy az önmagát, minden részre hajlatlan által megszerettesse.

A' beküldött dolgozatokért járandó tiszteletdíjak' adására, bármily örömet szabnók is azokat ki, tehetségünkhez képest, a' legméltányosabban: részint az ezek' elítélésének nehéz volta miatt, részint pedig azért nem határozhattuk el magunkat, mivel azokat sokaknak, még pedig a' legjelesebb munkákért sem lehet sértés nélkül megajánlani, mások pedig dolgozataiknak talán tárgyalmaz, vagy egyéb ok miatti elmaradását a' jutalmazni nem akarnának tulajdonithatnak, 's így a' további közremunkálástól elidegenednének; a' szerkesztőséget is könnyen a' részrehajlás' gyűlöletes gyanujába hozván. Ugy hiszszük ennélfogva, hogy sokkal célszerűbb, 's a' közjónak előmozdítására hatásosb dolgot teendünk, ha az e' tiszteletdíjakra szánt összeget a' honi kath., főleg elemi tanítók' árváinak (a' nagyobb számu magzatokkal terhelt tanítók' gyermekei is e' rovat alá eshetvén,) némi kis gyámolítására szolgáló évdíjakul, stipendiumokul följajánljuk: ezzel a' tisztelt dolgozótársak' jótékonsági szelleme legillőbb és alkalmasabb módon kielégítettvén. 'S mi bizva az ezen 'kath. iskolai lap' iránt a' t. papság és tanítói rend, ugy szinte buzgó kath. szülék és nevelők által tanusítandó rész-vétben, nem kételkedünk előlegesen is, és már most tiz illy árvának 40 p. frtból álló évdíjat kitűzni: mellyre nézve, (különösen a' díjak' megnyerhetésének módját 's föltételeit illetőleg,) a' körülményesb tudósítást, a' 'Kath. iskolai lap' utján közzéteendőt, annak idejére föntartjuk.